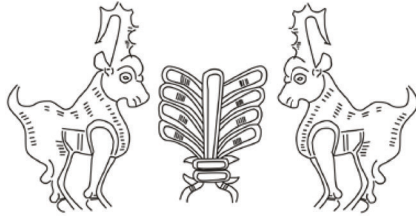

ARAS TÜRKİYE ESKİ YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
TURKISH JOURNAL OF ANCIENT NEAR EASTERN STUDIES

TUJANES

2020/2

ARAS TÜRKİYE ESKİ YAKIN DOĞU ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
TURKISH JOURNAL OF ANCIENT NEAR EASTERN STUDIES

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet IŞIKLI
Doç. Dr. Erkan KONYAR
Doç. Dr. İsmail BAYKARA
Dr. Öğr. Üyesi Rıfat KUVANÇ
Dr. Öğr. Üyesi Bilcan GÖKCE
Dr. Öğr. Üyesi Bülent GENÇ

Bilim Kurulu / Editorial Advisory Board

Prof. Dr. Altan ÇİLİNGİROĞLU (İzmir)
Prof. Dr. Gülriz KOZBE (Batman)
Prof. Dr. Kemalettin KÖROĞLU (İstanbul)
Prof. Dr. Andreas SCHACHNER (İstanbul)
Prof. Dr. Mehmet IŞIKLI (Erzurum)
Prof. Dr. A. Tuba ÖKSE (Kocaeli)
Prof. Dr. Rainer Maria CZICHON (Uşak)
Prof. Dr. Bahattin ÇELİK (İğdır)
Prof. Dr. Goderdzi NARIMANISHVILI (Tbilisi)
Prof. Dr. Hasan BAHAR (Konya)
Prof. Dr. Stephan KROLL (München)
Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU (Erzurum)
Doç. Dr. Erkan KONYAR (İstanbul)
Doç. Dr. Ali OZAN (Denizli)
Doç. Dr. Haluk SAĞLAMTİMUR (İzmir)
Doç. Dr. İsmail BAYKARA (Van)
Doç. Dr. Metin ALPARSLAN (İstanbul)
Doç. Dr. Mahmut AYDIN (Batman)

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

2019 Yılı Malatya İli Yüzey Araştırması Serkan ŞAHİN.....	6
Kayalıdere Kalesi 2018-2019 Yılı Kurtarma Kazıları: İlk Notlar Sabahattin Erdoğan - Mikail Erçek - Murat Şen.....	19
The Winged Disc Deity Riding The Bull on Metal Objects in Reza Abbasi Museum Maryam DARA.....	38
Diyarbakır Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Gümüş Seleukos Sikkesi Üzerine Arkeometrik İncelemeler Mahmut AYDIN - İshak YILDIZ.....	54

2019 YILI MALATYA İLİ YÜZEY ARAŞTIRMASI

Serkan ŞAHİN *

Öz

Pleistosen dönemde insanların Afrika dışına çıkarken göç yolu olarak Anadolu yarımadasını kullanmış olduğu düşünülmektedir. Anadolu yarımadası, Afrika'dan Batı Asya'ya ve Avrupa'ya giden yolların merkezinde olmuştur. Pleistosen dönemde yaşamış olan insanların ve hayvanların izledikleri önemli bir güzergâh haline gelmiştir. Bu nedenle, önemli rotaların Anadolu'daki kesişme noktalarından birisi olan, Pleistosen dönem insanları açısından zengin doğal kaynakları bulunan Malatya ilinin Neojen ve Pleistosen çökellerinin stratigrafisi, fosillerin biyocoğrafik dağılımı, Pleistosen'de yaşamış insanların yayılım alanları, beslenme biçimleri, biyolojik yapıları ve toplumsal ilişkileri gibi birçok özelliği ortaya çıkarmak amacıyla 2019 yılında yüzey araştırması başlatılmıştır. Pleistosen dönem insanların izleri bulunan altı lokalite tespit edilmiştir. Saptanan lokalitelerde Alt ve Orta ve Üst Paleolitik dönemlere ait taş aletler bulunmuştur. Paleolitik dönem buluntuları farklı dönemlerdeki insan göçlerini aydınlatılabilmemiz açısından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Doğu Anadolu, Malatya, Arkeolojik Yüzey Araştırması, Paleolitik

The Survey of Malatya Province in 2019

Abstract

It is believed that people used the Anatolian peninsula as their migration route while leaving Africa during Pleistocene Period. The Anatolian peninsula was at the center of the roads from Africa to West Asia and Europe, also became one of the important route followed by people and animals who lived in the Pleistocene. Thus, it is one of the intersection points of these routes in Anatolia, rich natural resources for the people of the Pleistocene period. A survey was initiated in 2019 in order to reveal many features such as the stratigraphy of the Neogene and Pleistocene sediments of the province of Malatya, the biogeographic distribution of fossils, the distribution areas of the people who lived in the Pleistocene, their diet, biological structures and social relations. Pleistocene people's traces were observed in six localities. There are lower, middle and upper Paleolithic Period's stone tools were detected in these localities. Paleolithic Periods findings are very important to shed light on human migrations in different periods.

Keywords: Eastern Anatolia, Malatya, Paleolithic, Archaeological Survey

* Dr. Öğr. Üyesi Serkan ŞAHİN, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü, Kırşehir, e-mail:serkansahin@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5137-805X.

GİRİŞ

1920’li yıllardan itibaren Türkiye’nin pek çok bölgesinde gerçekleştirilen kazı ve yüzey araştırmalarında Neojen ve Pleistosen dönemlere ait çok önemli kalıntılar bulunmuştur. Günümüzde yürütülen benzeri çalışmaların sayısı önemli ölçüde artmış ve bu araştırmalarda önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Anadolu’nun paleoekolojik ve paleoantropolojik geçmişine ışık tutacak araştırmaların azlığı nedeniyle bazı lokaliteler çeşitli sebeplerle sahip olduğu potansiyel anlaşılardan hızla tahrip olmakta ve ülkemizin tarihi açısından son derece önemli bulgular yok olmaktadır. Çoğunluğu Antropoloji bölümü öğretim üyeleri tarafından yapılan Neojen döneme ait kazı çalışmaları sayesinde Batı ve Orta Anadolu’nun Neojen dönemine tarihlendirilen fosil varlığı ve Neojen dönem canlılarının yayılım alanları tespit edilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca yine Antalya, Uşak, Hatay, Çanakkale, Van ve Kahramanmaraş’ta devam ettirilen Pleistosen dönem insanların anlaşılmasına yönelik araştırmalarla da yakın dönem prehistorik insanın yayılımı açısından Anadolu’nun Afrika, Asya ve Avrupa bağlantısında oynadığı rolün aydınlatılması amaçlanmaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalara karşın Anadolu’nun söz konusu dönemlerle ilgili taşıdığı potansiyel halen tam olarak ortaya çıkarılamamıştır. Paleoantropolojik araştırmalara konu olan Neojen ve Pleistosen araştırmalar yok denecek kadar azdır. Bu sebeple Malatya ilinde yer alan Neojen ve Pleistosen dönemlere tarihlendirilen çökellerin araştırılması, yeni fosil lokalitelerinin tespit edilmesi ve prehistorik insanlara ait yerleşim alanlarının ortaya çıkarılması amacıyla 2019 yılında bir yüzey araştırması başlatılmıştır². Ne yazık ki, Malatya ilinde Neojen ve Pleistosen çökellere ait daha önceden yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Türkiye Neojen’ine ait ayrıntılı çalışmalar 1965-1969 yılları arasında Otto Sickenberg önderliğinde bir ekip tarafından yapılmıştır. Ekibin asıl amacı Türkiye’deki linyit yataklarının araştırılmasıdır. Bu proje kapsamında Türkiye’nin birçok ilinde ayrıntılı yüzey araştırmaları yapılmış ancak Kayseri ilinin doğusuna geçilmemiştir. Fikret Ozansoy ise Ankara ve çevresinde Ankara’nın kuzeydoğusu ile güneybatısı arasında kalan 150 km’lik bir hatta jeolojik çalışmalar yapmıştır. Daha sonraki yıllarda ise Ankara Üniversitesi ve California Üniversitesi Antropoloji Bölümü öğretim üyeleri ile MTA tarafından 1993 yılında “Türkiye Omurgalı Fosil Yatakları Araştırma Projesi” gerçekleştirilmiş ancak Malatya ili proje kapsamında ayrıntılı olarak araştırılmamıştır (Sickenberg vd., 1975: 15-21; Saraç 1993: 7-12; Ozansoy 1965: 7-14).

1 Malatya İli Yüzey Araştırmasının 2019 yılı çalışmaları özellikle bölgenin coğrafik olarak tanımlanmasına yönelik olarak gerçekleştirildiği için buluntu noktalarında sadece gözlem yapılmış ve sistematik toplamların önümüzdeki yıl yapılması planlanmıştır. Bundan dolayı buluntular alanda bırakılmış ve buluntular üzerinde ayrıntılı analizler yapılmamıştır. Bu nedenle yontmataş buluntularının tekno-tipolojik özellikleri bu makalede verilememiştir. Neojen çökelleri üzerine çalışmalara ise projenin ilerleyen yıllarında yoğunlaşılacaktır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün izniyle gerçekleştirilen 2019 yılı çalışmalarına Doç. Dr. Berkay Dinçer ile Doç. Dr. İsmail Baykara da katılmıştır.

Malatya çevresindeki Pleistosen çökellerine ait ilk çalışmalar ise Eugène Pittard tarafından 1927 yılında Adıyaman (Güney Malatya) ilinde yapılmıştır. Pittard tarafından Tchakkal (Çakalsuyu) olarak adlandırılan Pirun bölgesindeki Ziyaret Çayı yakınlarında Aurignacien döneme ait kazıyıcılar, keskiler, sırtlı bıçaklar gibi Pleistosen insanına ait arkeolojik kalıntılar keşfedilmiştir (Pittard 1928: 348). Yine aynı bölgede Hans Henning von der Osten 1931 yılında Pirun çayı yakınlarındaki teraslarda çakmaktaşı yongalar ve birçok Paleolitik yontmataş aletler gözlemlemiştir (Von der Osten 1933: 131). Şevket Aziz Kansu ise 2 Nisan 1938’de yine Adıyaman Pirun’da Çakalsuyu vadisinde bazı yontmataş aletlere rastlamıştır. Kansu bu aletleri Mousterien uç olarak tanımlamış ve 1928 yılında Pittard tarafından bulunan aletlerden farklı olduğunu ifade etmiştir (Kansu 1939: 330).

Bölgedeki ayrıntılı ilk araştırmalar ise İsmail Kılıç Kökten tarafından 1945 yılında yapılmıştır. Çalışma Türk Tarih Kurumu adına yapılmış ve çalışma esnasında Malatya, Elâzığ, Muş ve Ağrı illeri araştırılmıştır. 1945 yılında Adıyaman, Malatya iline bağlı bir ilçe olduğundan çalışmada Adıyaman ayrıca değerlendirilmemiş ve Güney Malatya olarak adlandırılmıştır. Kökten, Malatya’nın kuzeyinde herhangi bir buluntuya rastlamamıştır. Güney Malatya’da (Adıyaman) ise Pleistosen’e ait insan izleri bulmuş ancak bölgede ayrıntılı çalışmalar yapılmamıştır (Kökten 1947: 459). 1969 yılında ise İsmail Kılıç Kökten, Işın Yalçinkaya ve Selahattin Kor’dan oluşan bir ekip Keban Projesi kapsamında Elazığ, Tunceli ve Malatya’nın bir kısmında Pleistosen döneme ait bazı araştırmalar yapmıştır. Malatya Arapkir Selamlı köyünde bazı mağaralar tespit edilmiş ancak baraj gölü sınırları dışında kaldığından mağaralarda araştırma yapılamamıştır (Kökten 1971:15). Kökten ve ekibi aynı proje kapsamında 1970 yılında yaptıkları araştırmalarda Malatya Arapkir’de bulunan Arapkir Deresi’nin karşı sekisinde “Hadedi” ismiyle anılan mağara sistemlerini tespit etmiş ancak zaman darlığı sebebiyle araştıramamıştır (Kökten 1972: 2). 1971 yılında ise aynı proje kapsamında araştırmalara devam edilmiştir. Araştırmalar esnasında Arapkir deresine doğru uzanan ve Keban Barajı suları altında kalan Aşağı Yabanlar Köyü’nde Kalaycık adı verilen bir yerleşimde kazılar yapılmıştır. Kökten Kalaycık yerleşiminin karşısında mağaralar tespit etmiş ancak gerekli tetkikleri yapamamıştır ve mağaraların araştırılması gerektiğini belirtmiştir (Kökten 1974: 3).

1977 yılında, DSİ tarafından yapılan Atatürk Barajı Havzası’nda, Mehmet Özdoğan başkanlığında yüzey araştırmaları yapılmıştır. Özdoğan, Malatya ili Arğuvan ilçesinde yaptığı çalışmalarda Kalkolitik’ten Son Tunç Çağı’na kadar olan döneme tarihlendirdiği arkeolojik buluntulara rastlamıştır. Bu araştırmalar kapsamında daha erken dönem buluntu yerlerine ise Adıyaman il merkezinin güneydoğusunda; eski Samsat ilçe merkezinin kuzeyinde, Fırat’a Hamışkan Deresi ile dökülen Keluşk Deresi’nin üst kesiminde rastlamıştır. Bu noktada Şehremuz Sırtı olarak adlandırılan alanda çakmaktaşı aletler bulunmuştur. Bu aletler arasında iri yonga çekirdekleri, iri taşımaklıklar ve Acheul türünde el baltaları yer almaktadır (Özdoğan 1977: 15-22).

Özdoğan’ın buluntuları ışığında 1979 yılında Işın Yalçinkaya, Hans jürgen Müller-Beck, Gerd Albrecht ve Harun Taşkiran; Adıyaman, Samsat, Malatya ve Kuruçay bölgesinde

araştırmalar yapmıştır. Ekip tarafından Malatya ili Yazıhan ilçesinin doğusunda bulunan, Kuruçay adlı alanda Pleistosen insanlarına ait bulgular elde edilmiştir. Ancak buluntuların dağınık olması sebebiyle alanda sistematik bir çalışma yapılamamıştır. Çalışmanın ilerleyen evresinde ekip Adıyaman'a bağlı Samsat ilçesinde araştırmaya devam etmiştir. Samsat yöresinde de Pleistosen insanlarına ait izler bulunmuş ancak zaman darlığı nedeniyle ayrıntılı bir çalışmaya olanak bulunamamıştır. Araştırmanın ikinci kısmında ise Şehremuz sırtındaki buluntular toplanmış ve daha sonraki yıllarda kazı yapılmasına karar verilmiştir (Yalçınkaya vd. 1987: 29-33). Şehremuz bölgesinden elde edilen el baltaları üzerinde yapılan çalışmalar Müller-Beck ve Albrecht tarafından daha sonraki yıllarda yayınlanmıştır (Albrecht – Müller - Beck 1988: 77-79, Albrecht 1994: 1-5). 2014-2016 yılları arasında ise Fırat vadisinde Türk-Rus ortaklığındaki bir ekip tarafından yapılan jeolojik araştırma esnasında Paleolitik bulgulara rastlanılmıştır. Bu bulgular arasında satırlar, düzeltili aletler, kazmalar ve bazı yongalar tespit edilmiştir (Ozherelyev et al., 2019: 73-75).

Malatya ve yakın çevresi, yukarıdaki araştırmaların da gösterdiği üzere, Prehistorik dönemler için oldukça önemli bir buluntu sahası olmasına rağmen özellikle Neojen ve Pleistosen dönemlere yönelik sistematik araştırmaların da gerçekleştirilmediği bir bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu dönemlere ilişkin gerçekleştirilen 2019 yılı çalışmaları neticesinde 6 buluntu noktasında çalışmalar yapılmıştır.

M01

Araştırma kapsamında ilk olarak Malatya'nın kuzeyinde yer alan Arguvan ilçesine gidilmiş ve Çakmak Köyü'nün yaylasında gözlemler yapılmıştır. Bu gözlemler sonucunda yaylanın kuzey kısmında çakmaktaşıdan yontmataş buluntulara rastlanmıştır. Bunlar üzerinde yapılan ilk incelemeler bunların Orta Paleolitik dönemde insanlar tarafından kullanıldığına işaret etmektedir. Yapılan analizler sonucunda lokalitede (M01) (Şekil 13) tek vurma düzlemlerli çekirdekler, satırlar, yongalar, düzensiz çekirdekler, düzeltili yongalar ele geçmiştir. Lokalitede bulunan hammadde büyük bloklar halindedir ancak büyük boyutlu hammaddelerde herhangi bir yongalama yapılmamıştır. Hammadde olarak daha çok küçük köşeli parçalar kullanılmıştır. Lokalitenin yüzey görünürlüğü yüksek, buluntu yoğunluğu ise düşüktür. Lokalitede yüzey erozyonu çok fazladır. Toprak kırmızı/kahverengi tonlardadır. Ele geçen çekirdeklerin yontulmasında çoğunlukla belirgin bir sistem görülememiştir. Çekirdeklerin mevcut tüm platformlarından küçük yonga çıkarımları gözlemlenmiştir. Ele geçen buluntular ise genelde küçük boyutludur. Hammadde yapısına bağlı olarak yongalarda çıkarım izleri çok belirgin değildir. Tek vurma düzlemlerli çekirdeklerde platform hazırlığı gözlemlenmemiştir. Çekirdeklerin platform kısımları genelde parçalanmıştır. Bu da çekirdeklerin sert bir vurgaç yardımıyla yongalandığını göstermektedir. Lokalitede düzeltili yongaya çok az rastlanmıştır ve gözlemlenen düzeltiler düzensizdir. Ayrıca lokalitede tipik aletlere rastlanmamıştır.

Şekil 1- Arguvan Çakmak Köyü M01

Şekil 2- Arguvan Çakmak Köyü 'nde Bulunan Çekirdek

M02

M01 buluntu noktasının batısındaki yamaçlara bakılmış ve burada da andezit hammaddeye sahip işlenmiş yontmataşlar bulunmuştur. İncelemeler sonucunda Alt Paleolitik döneme ait olabilecek düzensiz çekirdekler, yongalar, para-Levallois çekirdekler, satırlar, iri düzeltili aletler ele geçmiştir ve lokaliteye M02 ismi verilmiştir (Şekil 13). Lokalitede andezit hammaddeyle yoğun olarak karşılaşmıştır. İncelemeler esnasında çekirdek ağırlıklı bir teknoloji gözlemlenmiştir. Yüzey görünürlüğü yüksek olmasına rağmen buluntu yoğunluğu fazla değildir. Hammadde kaynağının yapısı nedeniyle ele geçen yongaların iç/dış yüzleri çok belirgin değildir. Çekirdekler genellikle küresel/yarı küresel işlemiş ve çok az tüketilmiştir. Buluntular Levallois benzeri olmasına rağmen bu yöntemin tüm özelliklerini sergilemez. Bu nedenle bunlar para-Levallois olarak kaydedilmiştir.

Şekil 3- Arguvan Çakmak Köyü M02

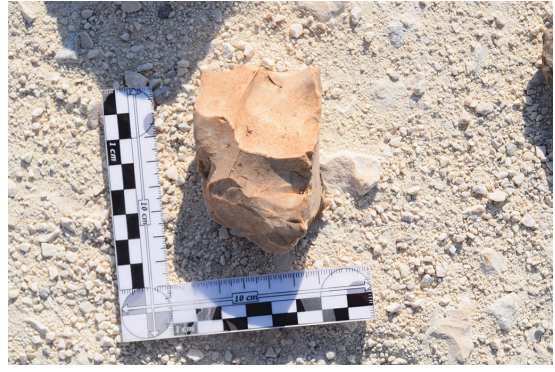
Şekil 4- Arguvan Çakmak Köyü'nde Tespit Edilen Taş Aletler

M03

Üçüncü buluntu noktası Yazıhan İlçesi Fethiye Köyü'nde tespit edilmiştir. Burada da çakmaktaşı hammaddeye sahip Orta Paleolitik döneme ait yongalar, düzeltili yongalar, Levallois çekirdekler ile kenar kazıyıcılara rastlanmıştır (Şekil 13). Lokalitenin kuzeybatısında derin bir vadi bulunmaktadır. Bu vadinin terasları kuzeybatıdaki yamaçlarda belirgin olarak görülmektedir. Yamaçlar lokaliteye doğru daha az eğimli bir yapı sergilemektedir. Ele geçen hammadde ikincil kortekse sahip iken yüzey görünürlüğü yüksek buluntu yoğunluğu ise düşüktür. Hammaddeye yoğun olarak rastlanmasına rağmen işlenmiş parçaların yoğunluğu azdır. Yongaların çoğunluğu kabukludur. Buluntular incelendiğinde ele geçen kıyıcı ve satırlardan elde edilen yongaların kullanılabilir olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle eski terasların üzerinden ele geçen kıyıcıların ve satırların olasılıkla çekirdek olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Araştırma kapsamında Fethiye Köyü'nün yakınlarında yer alan Karakaya Baraj Gölü'nün etrafındaki sekiler de araştırılmış, burada çakmaktaşı yumrular bulunsa da bunların Pleistosen insanları tarafından kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 5- Yazıhan Fethiye Köyü M03

Şekil 6 - Yazıhan Fethiye Köyü M03 Buluntu Alanında Tespit Edilen Çekirdek

M04

Battalgazi ilçesinde Karakaya Baraj Gölü yakınlarındaki Yarımcahan Köyü'nün girişindeki akarsu sekilerinde Alt Paleolitik döneme ait olabilecek satırlar bulunmuştur. Lokalite daha önceki yıllarda Ozherelyev tarafından keşfedilmiştir (Ozherelyev et al., 2019: 73-75). Buluntu alanı Yarımcahan Köyü'ne doğru giden yolun yapımı esnasında açılmış yaklaşık 20-25 metre uzunluğundaki bir kesittedir. Kesit 15-20 cm boyutundaki genellikle volkanik karakterli taşlar ve çok ince bir kum tabakasından oluşmaktadır. Kesitin içindeki taşlar arkeolojik karakterli olmasa da kesitin dış yüzeyindeki taşların üzerindeki kırıklar olasılıkla Pleistosen insanları tarafından yapılmıştır. Kesitte yapılan incelemeler sonucunda iki adet satır ele geçmiştir. Kesitin içinde yer alan hammadde homojen yapıda değildir ve kırıldıktan sonra işlem görmemişlerdir. İncelenen çakılların alt kısımlarının kalsitle kaplandığı görülmüştür. Çakılların kırılan kısımlarının ise kalsitle kaplanmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle buluntuların tabakaya yerleştikten sonra kırıldığı anlaşılmaktadır. İstifin içindeki

stratigrafik birimler net olarak anlaşılammıştır. İstif genellikle 50-200 cm boyutundaki iri çakıllar tarafından ayrılmıştır. Ele geçen satırlardan birinin ön kısmında iki çıkarım tespit edilmiştir. Satırın alt yüzünün sağ tarafında ise kullanım kırıkları gözlemlenmektedir. M04 buluntu noktasının kuzey kısımları ve Yarımcahan Köyü'nün Karakaya baraj gölüne bakan kısımları araştırılmış ancak herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır.

Şekil 7- Battalgazi Yarımcahan Köyü M04

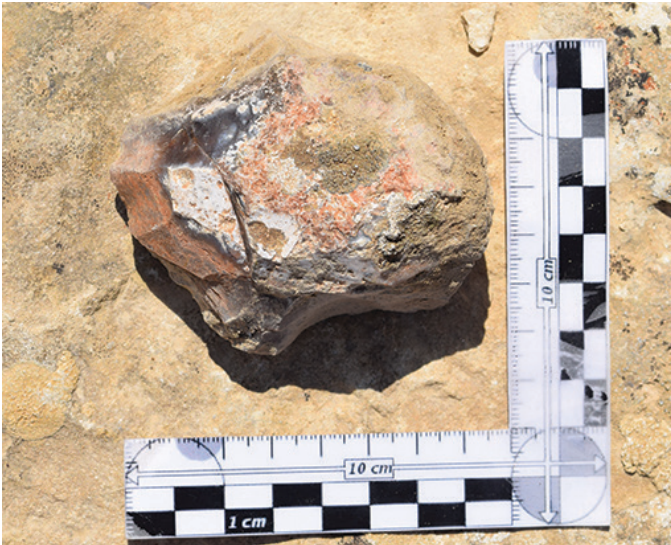
Şekil 8- Battalgazi Yarımcahan Köyü'nde Bulunan Satır

M05

Malatya'nın kuzey kısımlarında yapılan araştırmalar neticesinde; Arguvan - Arapkir yolunda Bahçeli Köyü'nün batısında, ovaya hâkim yüksek düzlükler incelenmiştir. Bu bölgede hammadde bulunamamasına rağmen Orta Paleolitik dönem aletlerine rastlanmıştır. Ayrıca yamaçlarda Miyosen Dönem'e ait denizel fosiller de gözlemlenmiştir. M05 lokalitesinde çakmaktaşı hammaddeden Levallois yongalar, kabuklu yongalar, kazıyıcılar ile bazalttan Levallois yongalar ve kıyıcılar tespit edilmiştir. Lokalitenin yüzey görünüşü yüksektir. Buluntu yerinde hammaddeye rastlanmamıştır. Yontmataş aletler, içinde denizel fosiller barındıran kireçtaşı sedimanter kayalıkların hemen üzerinde bulunmuştur. Kayalıklar 30 metre boyunda yüksek falezler oluşturmaktadır ve derin kanyonlarla birbirinden ayrılmıştır. Taş aletlerin yapımında bazalt ve çakmaktaşı hammadde kullanılmıştır ancak buluntu yoğunluğu düşüktür. Arapkir-Sivas otoyolunun etrafındaki yamaçlar da araştırılmış olmasına rağmen herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

Şekil 9- Arguvan Bahçeli Köyü M05

Şekil 10- Arguvan Bahçeli Köyü'nde Bulunan Taş Alet

M06

Araştırma kapsamında mağara oluşumlarına sahip Levent ve Girmana Kanyonlarında da çalışmalar yapılmıştır. Levent Kanyonu'nun batısındaki sekiler ve kanyonun batı kısmındaki bazı mağaralar incelenmiş ancak herhangi bir buluntuya rastlanmamıştır. Hekimhan ilçesinde bulunan Alican Köyü yakınlarındaki Girmana Kanyonu'nun başlangıcındaki yamaçlarda ise buradaki büyük kireç taşları içerisinde yumrular halinde iyi kalitede çakmaktaşlarına rastlanmıştır (Şekil 13). Bu lokalitede (M06) yapılan araştırmalar sonucunda Üst Paleolitik ya da Epi-Paleolitik döneme ait olabilecek tek vurma platformlu çekirdekler, mikro yonga çekirdekleri, kabuklu yongalar ve ön kazıyıcılara rastlanmıştır.

Şekil 11- Hekimhan Alican Köyü (M06)

Şekil 12- Hekimhan Alican Köyü'nde (M06) Bulunan Taş Alet ve Yongalar

Şekil 13- Tespit Edilen Lokaliteleri Gösteren Harita

SONUÇ

Malatya-Elazığ Bölgesi Keban ve Karakaya Baraj Kurtarma kazıları kapsamında oldukça detaylı araştırılmış bir bölge olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu baraj projeleri bölgenin özellikle Kalkolitik dönemden itibaren artan bir yerleşim dokusuna sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bölgenin Prehistorik dönemleri ise buna karşın göz ardı edilmiş ve istenilen ölçüde detaylı bir biçimde incelenmemiştir. 2019 yılı yüzey araştırması özellikle Malatya İli sınırları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmalar neticesinde 6 buluntu noktasında Prehistorik dönemlere ait verilere rastlanmıştır. Bu buluntu noktalarındaki aletlerin büyük kısmının Alt Paleolitik Döneme ait olduğu tespit edilmiştir. Bütün buluntu noktalarında bu döneme ait buluntuların ele geçmesi Malatya Bölgesi'nin Paleolitik dönem için önemli bir yerleşim alanı olduğuna işaret etmektedir. Hekimhan Alican Köyü yakınlarındaki Girmana Kanyonu ise Üst Paleolitik Dönem'e ait buluntu veren tek merkez olarak karşımıza çıkmaktadır. 2019 yılı araştırmaları Malatya Bölgesi'nin Prehistorik dönem yerleşimleri açısından zengin bir bölge olduğunu ortaya koymuştur. Projenin ilerleyen yıllarında yapılacak çalışmalar; doğal kaynaklar açısından zengin alanlar içeren Malatya ilinin Neojen ve Pleistosen çökellerinin stratigrafisi, fosillerin biyocoğrafik dağılımı, Pleistosen'de yaşamış dönem insanların yayılım alanları, beslenme biçimleri, biyolojik yapıları ve toplumsal ilişkileri gibi birçok özellikleri hakkında bilgi verme potansiyeline sahip önemli bir bölge olduğunu açığa çıkaracaktır.

TEŞEKKÜR

Araştırma kapsamında değerli bilimsel katkılarından dolayı Doç. Dr. Berkay Dinçer ve Doç. Dr. İsmail Baykara'ya minnettarım. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne ve Türk Tarih Kurumu'na destekleri için teşekkür ederim. Bu çalışma Türk Tarih Kurumu tarafından maddi olarak desteklenmektedir (Proje numarası 2019.88).

Kaynakça

- Albrecht - Müller-Beck 1988 Albrecht G., Müller-Beck H., “The Palaeolithic of Şehremuz near Samsat on the Euphrates River. Summary of the Excavation Findings and a Morphology of the Handaxes”, *Paléorient*, vol. 14, n°2. Préhistoire du Levant II. Processus des changements culturels, Paris, 76-86.
- Albrecht 1994 Albrecht, G., *Das Paläolithikum von Şehremuz bei Samsat am Euphrat: Archäologie und Landschaftsdynamik*, Verlag Archaeologica Venatoria, Tübingen.
- Kansu 1939 Kansu, Ş.A., “Anadolu paleolitiğine dair bir not. Note Relative à l’Age Paléolithique en Anatolie”, *Türk Antropoloji Mecmuası*, No: 19-22, 330-335.
- Kökten 1947 Kökten, İ. K., “1945 Yılında Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Tarihöncesi Araştırmalar”, *Belleten*, XI/43, 431-472.
- Kökten 1971 Kökten, İ. K., “Keban Baraj Gölü Alanında Taş Devri Araştırmaları, 1969”, *Keban Projesi 1969 Çalışmaları*, ODTÜ Keban Projesi Yayınları, Seri I, No:2, 13-23.
- Kökten 1972 Kökten, İ. K., “Keban Baraj Gölü Alanında Taş Devri Araştırmaları, 1970”, *Keban Projesi 1970 Çalışmaları*, ODTÜ Keban Projesi Yayınları Seri I, No:3, 1-5.
- Kökten 1974 Kökten, İ. K., “Keban Baraj Gölü Alanında Diptarih Araştırmaları, 1971”, *Keban Projesi 1971 Çalışmaları*, ODTÜ Keban Projesi Yayınları Seri I, No:4, 1-11.
- Ozansoy 1965 Ozansoy, F., *Etude des gisements continentaux et des mammifères du Cénozoïque de Turquie: Mémoires de la Société Géologique de France*, 44 (102), 1–92.
- Ozherelyev et al. 2019 Ozherelyev, D.V., Trifonov, V.G., Çelik, H., Trikhunkov, Ya. I., Frolov, P.D., Simakova, A. N., “Early Paleolithic evidence from the Euphrates River basin Eastern Turkey”, *Quaternary International*, Vol. 509, 73-86.
- Özdoğan 1977 Özdoğan, M., *Aşağı Fırat Havzası 1977 Yüzey Araştırmaları*, ODTÜ Aşağı Fırat Projesi Yayınları Seri 1, No. 2, İstanbul.

- Pittard 1928 Pittard, E., “Note sur l’existence de la civilisation paléolithique en Asie Mineure” *Comptes rendus des séances de l’Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 72e année, N. 4, 348-350.
- Saraç 2003 Saraç, G., 2003, *Türkiye Omurgalı Fosil Yatakları*, MTA Rapor No 10609, Ankara.
- Sickenberg et al. 1975 Sickenberg, F., Becker-Platen, J.D., Benda, L., Berg, D., Engesser, B., Gaziry, W., Heissig, K., Hunermann, K.A., Sondaar, P.Y., Schmidt-Kittler, N., Staesche, K., Staesche, U., Steffens, P. and Tobien, H., *Die Gliederung des höheren Jungtertiärs und Altquartärs in der Türkei nach Vertebraten und ihre Bedeutung für die Internationale Neogen-Stratigraphie*, Geologisches Jahrbuch, 15/B.
- von der Osten 1933 Von Der Osten, H., H., *Discoveries in Anatolia 1930-1931*, Oriental Institute Communications, No: 14, University of Chicago Press.
- Yalçinkaya vd., 1979 Yalçinkaya, I., Müller-Beck, H., Albrecht, G., “Fırat Vadisinde, Adıyaman - Samsat ve Malatya - Kuruçay Çevrelerinde Paleolitik Gözlemler, 1979”, *Aşağı Fırat Projesi 1978-1979 Çalışmaları*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Aşağı Fırat Projesi Yayınları Seri I no. 3, Ankara, 29-33.